

УДК 343.1

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.83.3.45>

ДІЗНАВАЧ ЯК СУБ'ЄКТ СТОРОНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ З БОКУ ОБВИНУВАЧЕННЯ

Столітній А.В.,
доктор юридичних наук, професор,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
ORCID: 0000-0002-2886-9379
e-mail: stoleta@ukr.net

Столітній А.В. Дізнавач як суб'єкт сторони кримінального провадження з боку обвинувачення.

Вказується, у Україні триває процес модернізації системи органів кримінальної юстиції, метою якого є вдосконалення системи публічного управління та покращення механізмів захисту прав і свобод громадян. Зокрема, впроваджено Концепцію реформування кримінальної юстиції України, схвалену Указом Президента України від 08.04.2008 № 311/2008, в аспекті оновлення кримінального, кримінально-процесуального та адміністративно-деліктного законодавства. У рамках гуманізації кримінального законодавства здійснено такі кроки: астину злочинів перекваліфіковано в кримінальні проступки, спрощено процедуру притягнення до юридичної відповідальності осіб, які вчинили кримінальні проступки, оптимізовано роботу органів кримінальної юстиції щодо виявлення, розслідування та судового розгляду справ.

У науковій публікації досліджуються актуальні питання місця та ролі дізнавача у кримінальному провадженні, у тому числі через порівняння процесуального статусу слідчого та дізнавача. З урахуванням повноважень дізнавача, визначених законом, який вводить даний інститут, досліджується навантаження на вказаного суб'єкта кримінального провадження у порівнянні зі слідчим на прикладі конкретного регіону, із наведенням статистичних даних щодо зареєстрованих, закінчених та спрямованих до суду кримінальних проваджень. Аналізуються норми чинного кримінального процесуального законодавства, якими визначено повноваження дізнавача в процесі здійснення досудового розслідування кримінальних проступків. Окреслюється правовий статус дізнавача як суб'єкта реєстрації в Єдиному реєстрі досудових розслідувань, зазначається на недосконалість введених норм через обмеження процесуальних повноважень керівника дізнання у порівнянні з керівником слідчого підрозділу, вказується на негативні процесуальні наслідки через такі законодавчі прогалини, які потребують внесення змін до чинного Кримінального процесуального кодексу України. За результатами дослідження сформульовано висновки та пропозиції щодо удосконалення національного законодавства та визначена перспектива подальшого дослідження даної теми.

Ключові слова: дізнавач, дізнання, реєстрація, провадження, учасник, досудове розслідування, спрощений порядок, проступок, законодавство, удосконалення.

Stolitnii A. The examiner as a subject of a party to criminal proceedings by the prosecution.

It is indicated that the process of modernization of the system of criminal justice bodies is underway in Ukraine, the purpose of which is to improve the system of public administration and improve mechanisms for protecting the rights and freedoms of citizens. In particular, the concept of criminal justice reform of Ukraine, approved by the Decree of the President of Ukraine dated 04/08/2008 No. 311/2008, was implemented in the aspect of updating criminal, criminal procedural and administrative tort legislation. As part of the humanization of criminal legislation, the following steps have been taken: felony crimes have been reclassified as criminal misdemeanors, the procedure for bringing to justice persons who have committed criminal misdemeanors has been simplified, and the work of criminal justice bodies has been optimized in the detection, investigation, and trial of cases.

The scientific publication examines topical issues of the place and role of the investigator in criminal proceedings, including through a comparison of the procedural status of the investigator and the

investigator. Taking into account the powers of the inquirer, defined by the law that introduces this institute, the burden on the specified subject of criminal proceedings is examined in comparison with the investigator on the example of a specific region, with statistical data on registered, completed and sent to court criminal proceedings. The norms of the current criminal procedural legislation are analyzed, which determine the authority of the inquirer in the process of carrying out a pre-trial investigation of criminal misdemeanors. The legal status of the inquirer as a subject of registration in the Unified Register of Pretrial Investigations is outlined, the imperfection of the introduced norms is noted due to the limitation of the procedural powers of the head of the inquiry in comparison with the head of the investigative unit, and the negative procedural consequences are indicated due to some legislative gaps that require amendments to the current Criminal Code of the procedural code of Ukraine. Based on the results of the research, conclusions and proposals regarding the improvement of national legislation were formulated, and the prospect of further research on this topic was determined.

Key words: interrogator, inquiry, registration, proceedings, participant, pre-trial investigation, simplified procedure, misdemeanor, legislation, improvement.

Постановка проблеми В Україні продовжується трансформація (реформування) системи органів кримінальної юстиції, спрямоване на оптимізацію системи публічного управління та удосконалення механізмів захисту прав і свобод людини. Зокрема, реалізовано Концепцію реформування кримінальної юстиції України, затверджену Указом Президента України від 08.04.2008 № 311/2008, в частині реформування кримінального, кримінально-процесуального та адміністративно-деліктного законодавства: з метою гуманізації кримінального законодавства частину злочинів трансформовано в кримінальні проступки, спрощено процедуру притягнення до юридичної відповідальності осіб, які вчинили кримінальні проступки, оптимізовано діяльність органів кримінальної юстиції щодо виявлення, розслідування та судового розгляду.

Так, 01.07.2020 із набуттям чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 22.11.2018 № 2617-VIII, в Україні розпочав функціонувати інститут кримінальних проступків, а також інститут дізнання як форма досудового розслідування, в якій здійснюється розслідування кримінальних проступків. Основною метою впровадження інституту кримінальних проступків – забезпечення швидкого розслідування кримінальних правопорушень невеликої тяжкості та зменшення навантаження на органи досудового розслідування. З цією метою регламентовано поділ кримінальних правопорушень на кримінальні проступки та злочини, а також передбачено розслідування проступків у формі дізнання із відповідним спрощенням процедури, включаючи скорочені строки, спрощений порядок судового розгляду тощо. В той же час, ряд адміністративних правопорушень криміналізовано віднесенням до кримінальних проступків. Зокрема, посилено відповідальність за керування транспортними засобами в стані алкогольного сп'яніння. Також, до кримінальних проступків віднесено кримінальні правопорушення, за вчинення яких передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі.

Відповідно до зазначених законодавчих змін визначено поняття дізнавача. Зокрема, у п. 4-1 ч. 1 ст. 3 КПК України зазначено, що дізнавач – це службова особа підрозділу дізнання органу Національної поліції, органу безпеки, органу Бюро економічної безпеки України, органу Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, у випадках, установлених Кримінальним процесуальним кодексом України, уповноважена особа іншого підрозділу зазначених органів, які уповноважені в межах компетенції здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків.

Таким чином, в кримінальний процес доповнено новим учасником, який наділений повноваженнями слідчого щодо досудового розслідування кримінальних проступків та є повноцінним користувачем Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР), що покладає на нього відповідальність за правильність та достовірність внесення відомостей про хід та результати досудового розслідування кримінальних проступків. Проте, повноваження дізнавача та слідчого не є тотожними.

Враховуючи вищевикладене, є потреба окремого дослідження правового статусу дізнавача як учасника кримінального процесу та суб'єкта реєстрації в ЄРДР з метою визначення актуальних питань та напрямів удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства.

Аналіз наукових джерел. Із останніх досліджень повноважень органів дізнання щодо досудового розслідування кримінальних проступків слід відзначити праці Н. Бровко та С. Сімакової «Інститут кримінальних проступків як механізм спрощеного порядку досудового розслідування» [1], А. Гаркуши та Є. Петриченко «Регламентация повноважень щодо здійснення дізнання у кримінальному процесі» [2], В. Чернея та С. Чернявського «Запровадження інституту кримінальних проступків у контексті реформування системи досудового розслідування в Україні» [3], О. Ауліна «Інститут кримінальних проступків в Україні» [4]. Проте, питання ролі та місця дізнавача як реєстратора в ЄРДР досліджено фрагментарно, в рамках більш загальних тем, що актуалізує проведення даного дослідження.

Метою даної публікації є дослідження актуальних питань правового статусу дізнавача як нового учасника кримінального процесу та суб'єкта реєстрації в ЄРДР.

Методологія даного дослідження спирається на органічне поєднання загальнонаукових та спеціально-юридичних методів дослідження, серед яких особливу увагу приділено методам порівняння, прийомам логічного методу, формально-юридичному методу (метод юридичної догматики як різновид аксіоматичного методу), а також методу юридичного моделювання.

Виклад основного матеріалу. Одним із завдань кримінального провадження, передбаченого ст. 2 КПК України, є забезпечення швидкого, повного та неупередженого досудового розслідування [5]. Кримінальні проступки відрізняються від злочинів меншим ступенем суспільної небезпеки та, відповідно, більш м'якими (не пов'язаними із позбавленням волі) покараннями, тому чинний КПК України в Главі 30 передбачає спрощене провадження щодо кримінальних проступків, коли суд розглядає обвинувальний акт щодо вчинення кримінального проступку без проведення судового розгляду в судовому засіданні за відсутності учасників судового провадження, якщо обвинувачений не оспорує встановлені під час дізнання обставини і згоден з розглядом обвинувального акта. Згідно із ч. 2 ст. 382 КПК України, у вирокі суду за результатами спрощеного провадження замість доказів на підтвердження встановлених судом обставин зазначаються встановлені органом досудового розслідування обставини, які не оспоруються учасниками судового провадження. Враховуючи вищевикладене, органи досудового розслідування зацікавлені в повному та якісному досудовому розслідуванні кримінальних проступків, адже від якості та результатів їх роботи залежить – чи буде обвинувачений оспорювати встановлені під час дізнання обставини.

01 липня 2020 набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень», яким введено в дію інститут досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання.

Повноваження дізнавачів, передбачені ч. 2 ст. 40-1 КПК України, є достатньо широкими: починати дізнання за наявності підстав, передбачених цим Кодексом; проводити огляд місця події, обшук затриманої особи, опитувати осіб, вилучати знаряддя і засоби вчинення правопорушення, речі і документи, що є безпосереднім предметом кримінального проступку або виявлені під час затримання, а також проводити слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії у випадках, установлених цим Кодексом; доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій у випадках, установлених цим Кодексом, відповідним оперативним підрозділам; звертатися за погодженням із прокурором до слідчого судді з клопотаннями про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій; повідомляти за погодженням із прокурором особі про підозру у вчиненні кримінального проступку; за результатами розслідування складати обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру та подавати їх прокурору на затвердження; приймати процесуальні рішення у випадках, передбачених цим Кодексом, у тому числі щодо закриття кримінального провадження за наявності підстав, передбачених статтею 284 цього Кодексу; здійснювати інші повноваження, передбачені КПК України [5].

Так, на прикладі Полтавського регіону, протягом 2023 року у провадженні слідчих (дізнавачів) перебувало 51644 (12520) кримінальних провадження, з них розпочато – 20363 (7488), закінчено – 12931 (6466), направлено до суду – 2928 (2327); загальна кількість кримінальних проваджень направлених до суду – 5255, з яких на органи дізнання припадає 44,3%. Навантаження на слідчих (дізнавачів) по закінчених кримінальних провадженнях спрямованих до суду складає 1,3% (1,6%).

Незважаючи на очікувані зміни в кримінальному та кримінальному процесуальному законо-

давстві, науковцями і практичними працівниками вказано на численні прогалини та неузгодженості цього закону [6; 7, с. 111].

На відміну від слідчих, повноваження яких передбачені ст. 40 КПК України, дізнавач не має права у випадках відмови прокурора у погодженні клопотання до слідчого судді про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій чи негласних слідчих (розшукових) дій, звернутися до керівника органу дізнання (досудового розслідування), який після вивчення клопотання за необхідності зміг би ініціювати розгляд питань, порушених у ньому, перед прокурором вищого рівня, який протягом трьох днів погодив би відповідне клопотання або відмовив у його погодженні.

Як і слідчий, дізнавач зобов'язаний виконувати доручення та вказівки прокурора, які надаються в письмовій формі, проте в ч. 3 ст. 40-1 КПК України не зазначено про відповідальність дізнавача за невиконання законних вказівок та доручень прокурора, наданих у порядку, передбаченому цим Кодексом.

А. Воробей звертає увагу на суттєву прогалину в законодавстві щодо визначення повноважень керівників органів дізнання. Так, Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» КПК України доповнено п. 7-1 ч. 1 ст. 3 КПК України, відповідно до якого керівником органу дізнання є начальник підрозділу дізнання органу Національної поліції, органу безпеки, органу Бюро економічної безпеки України, органу Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, а в разі відсутності підрозділу дізнання – керівник органу досудового розслідування [5]. Порівнюючи зміст визначення «керівник органу досудового розслідування», яке передбачене п. 8 ч. 1 ст. 3 КПК України, з визначенням «керівник органу дізнання», А. Воробей робить висновок, що законодавець не зараховує осіб, які обіймають посади заступників керівників органів дізнання, до керівників у розумінні п. 7-1 ч. 1 ст. 3 КПК України, що є процесуальною проблемою, оскільки в більшості підрозділів дізнання Національної поліції України у штаті передбачено посади заступників, та у зв'язку з тим, що законодавець не зараховує вказаних посадових осіб до керівників органу дізнання, виникає логічне питання: чи є особи, які обіймають посади заступників начальників підрозділів дізнання, суб'єктами кримінального процесу? На практиці посадові особи, які обіймають посади заступників начальників підрозділів дізнання, користуються повноваженнями, передбаченими ст. 39-1 КПК України, однак не виключено, що суди під час розгляду кримінальних проваджень, які розслідували дізнавачі на підставі доручень заступників начальника підрозділу дізнання, мають законні підстави визнати докази, отримані на підставі такого доручення, недопустимими, оскільки законодавцем не визначені повноваження вказаного суб'єкта кримінального процесу [7, с. 112].

В цілому слід погодитись із такою аргументацією, адже наявність повноважень, передбачених ст. 39-1 КПК України, у заступників керівників органів дізнання є умовою стабільної роботи відповідних підрозділів органів правопорядку.

Програмне забезпечення ЄРДР дає змогу посадовим особам, які обіймають посаду заступників начальника дізнання, призначати дізнавачів, які будуть здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків, що своєю чергою не узгоджується з вимогами чинного кримінального процесуального законодавства. Така прогалина у законодавстві має бути усунена законодавцем, тому логічним буде п. 7-1 ч. 1 ст. 3 КПК України доповнити положенням, відповідно до якого під керівником органу дізнання потрібно розуміти не тільки начальника підрозділу, а й його заступника [7, с. 112].

Крім того, на відміну від керівника органу досудового розслідування, керівник органу дізнання не має права у випадках здійснення досудового розслідування групою дізнавачів – визначити старшого групи, який керуватиме діями інших дізнавачів; погоджувати проведення слідчих (розшукових) дій та продовжувати строк їх проведення у випадках, передбачених КПК України (що є цілком логічним, враховуючи те, що дізнавачі здійснюють досудове розслідування лише кримінальних проступків); здійснювати досудове розслідування, користуючись при цьому повноваженнями дізнавача (ст. 39-1 КПК України у порівнянні зі ст. 39 КПК України).

На відміну від ч. 3 ст. 39 КПК України, яка передбачає обов'язок керівника органу досудового розслідування виконувати доручення та вказівки прокурора, які даються у письмовій формі, ст. 39-1 КПК України не передбачає такого обов'язку для керівника органу дізнання (що логічно пов'язано із відсутністю у керівника органу дізнання права здійснювати досудове розслідування, користуючись при цьому повноваженнями дізнавача).

А. Воробей також слушно звертає увагу на те, що законодавцем в ч. 2 ст. 39-1 КПК України не надано повноважень керівнику дізнання визначати групу дізнавачів за кримінальним провадженням, на відміну від керівника органу досудового розслідування, який такими повноваженнями наділений. Програмне забезпечення ЄРДР дає змогу керівникам підрозділів дізнання призначати за кримінальним провадженням групу дізнавачів, крім того, за певними категоріями кримінальних проступків, які мають певні складнощі в розслідуванні та вимагають проведення великого обсягу слідчих дій у короткі терміни здійснення розслідування, група дізнавачів буде сприяти ефективному та швидкому розслідуванню. Проте, варто погодитись із тим, що без внесення відповідних змін до КПК України здійснення дізнання групою дізнавачів є незаконним та суди мають всі підстави визнавати докази, отримані під час проведення слідчих дій групою дізнавачів, недопустимими, оскільки керівник підрозділу дізнання, призначаючи групу дізнавачів, виходить за межі наданих йому процесуальних повноважень [7, с. 112].

В той же час, що у підпункті 3 п. 117 Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень»» від 17.06.2020 № 720-IX зазначено, що керівник органу дізнання уповноважений у випадках здійснення дізнання групою дізнавачів – визначати старшого цієї групи, який керуватиме діями інших дізнавачів [8].

Таким чином, положення ч. 2 ст. 39-1 КПК України доцільно доповнити правом керівника органу дізнання у випадках здійснення досудового розслідування групою дізнавачів – визначати старшого такої групи, який керуватиме діями інших дізнавачів (відповідна інформація буде відображена в ЄРДР).

Окрему увагу А. Воробей також звертає на той факт, що з огляду на зміст положень ч. 2 ст. 39-1 КПК України, керівник органу дізнання, на відміну від керівника органу досудового розслідування, не має повноважень здійснювати досудове розслідування, користуючись повноваженнями дізнавача. Вказана позиція законодавця, на думку вченого, є суперечливою, оскільки, по-перше, сам же законодавець зараховує керівника органу дізнання до сторони обвинувачення, не наділяючи при цьому правом проводити слідчі дії, по-друге, на посаду керівників дізнання, як правило, призначаються найбільш досвідчені працівники, які мають досвід слідчої роботи, а тому керівники органів дізнання мають право та повинні здійснювати розслідування найбільш резонансних та складних кримінальних проваджень [7, с. 113].

А. Гаркуша та Є. Петриченко також вказують на той факт, що у п. 7-1 ч. 1 ст. 3 та ст. 39-1 КПК України, у Розділі IV Наказу МВС України «Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України» від 20.05.2020 № 405 та в підпункті 3 п. 3 Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 22.11.2018 № 2617-VIII прямо не вказано, що керівник органу дізнання є уповноваженим на самостійне проведення дізнання у провадженнях про кримінальні проступки. Проте, у підпункті 3 п. 117 Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень»» від 17.06.2020 № 720-IX зазначено, що керівник органу дізнання уповноважений здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків, користуючись при цьому повноваженнями дізнавача. У зв'язку з цим в деяких ситуаціях можуть постати протиріччя стосовно його компетенції ознайомлюватися з матеріалами дізнання та надавати письмові вказівки дізнавачеві, як це зазначено у п. 3 ч. 2 ст. 39-1 КПК України [2, с. 269].

На думку А. Гаркуши та Є. Петриченко, для реалізації відомчого контролю щодо діяльності дізнавача керівник органу дізнання обов'язково має бути уповноважений на безпосереднє здійснення дізнання, що повинно бути закріплене у КПК України. Таку необхідність можна пояснити, провівши аналогію із здійсненням досудового слідства, під час виконання завдань якого керівник органу досудового розслідування має право самостійно проводити досудове розслідування у кримінальному провадженні [2, с. 269].

Таким чином, положення ч. 2 ст. 39-1 КПК України доцільно доповнити правом керівника органу дізнання самостійно здійснювати досудове розслідування, користуючись при цьому повноваженнями дізнавача.

Щодо ролі дівзнавача як реєстратора в ЄРДР слід зазначити, що у відповідності до ч. 1 ст. 214 КПК України, дівзнавач невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до ЄРДР, розпочати розслідування та через 24 години з моменту внесення таких відомостей надати заявнику витяг з ЄРДР. Дівзнавач, який здійснюватиме досудове розслідування, визначається керівником органу дівзнання, а в разі відсутності підрозділу дівзнання – керівником органу досудового розслідування [5].

Згідно із ч. 6 ст. 214 КПК України, дівзнавач невідкладно у письмовій формі повідомляє керівника органу прокуратури про початок досудового розслідування, підставу початку досудового розслідування та інші відомості, передбачені частиною п'ятою цієї статті [5].

Якщо при здійсненні дівзнання буде встановлено, що особа вчинила злочин, дівзнавач за погодженням із прокурором надсилає матеріали кримінального провадження керівнику органу досудового розслідування з урахуванням підслідності (ч. 4 ст. 218 КПК України).

У відповідності до п. 4 Наказу МВС України «Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дівзнання органів Національної поліції України» від 20.05.2020 № 405, начальник відділу (сектору) дівзнання територіального підрозділу поліції розглядає заяви і повідомлення про кримінальні проступки, що надходять до територіального підрозділу поліції, а також інші матеріали про кримінальні проступки, виявлені працівниками поліції, і забезпечує невідкладне, але не пізніше 24 годин після надходження, внесення дівзнавачами відповідних відомостей про кримінальні проступки до ЄРДР та повідомлення прокурора про початок досудового розслідування [9].

Важливою подією для розвитку ЄРДР стало ведення в дію 15.12.2021. Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо запровадження інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування».

Так, відповідно до ч. 1 ст. 106-1 КПК України, Інформаційно-телекомунікаційна система досудового розслідування взаємодіє з ЄРДР та системою, яка функціонує в суді відповідно до статті 35 цього Кодексу, а також може взаємодіяти з іншими інформаційними, інформаційно-телекомунікаційними системами у випадках, передбачених законом.

А згідно з ч. 2 ст. 106-1 КПК України, слідчий, дівзнавач, прокурор, слідчий суддя, суд, а також захисник (за його згодою) використовують, а інші учасники кримінального провадження можуть використовувати інформаційно-телекомунікаційну систему досудового розслідування під час реалізації своїх повноважень, прав та інтересів, передбачених цим Кодексом, за умов та в порядку, що визначені положенням про таку систему [5].

Таким чином, дівзнавачі зобов'язані використовувати інформаційно-телекомунікаційну систему досудового розслідування під час реалізації своїх повноважень.

Як суб'єкт реєстрації в ЄРДР дівзнавач повинен неухильно дотримуватись норм чинного КПК України щодо підстав та порядку внесення інформації в ЄРДР, Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення, затвердженого наказом Генерального прокурора від 30.06.2020 № 298 (зі змінами, внесеними наказом Генерального прокурора від 23.11.2021 № 377) [10], який безпосередньо регламентує порядок роботи з ЄРДР; норм спільного наказу Офісу Генерального прокурора та Міністерства внутрішніх справ України від 22.11.2021 № 371/846 «Про затвердження Порядку електронної інформаційної взаємодії Офісу Генерального прокурора та Міністерства внутрішніх справ України» [11], а також Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 08.02.2019 № 100 [12].

Висновки. Проведене дослідження поглядів науковців на місце та роль дівзнавача в кримінальному процесі, а також аналіз чинного кримінального процесуального законодавства дає підстави для наступних висновків:

– дівзнавач як сторона (учасник) кримінального провадження з боку обвинувачення є службовою особою підрозділу дівзнання (або іншого підрозділу) органу Національної поліції, органу безпеки, органу Бюро економічної безпеки України, органу Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, уповноваженою в межах компетенції, передбаченої КПК України, здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків;

– дізнавач при здійсненні дізнання наділяється повноваженнями слідчого та несе відповідальність за законність та своєчасність здійснення дізнання;

– на відміну від слідчого, дізнавач не має права у випадках відмови прокурора у погодженні клопотання до слідчого судді про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій чи негласних слідчих (розшукових) дій, звернутися до керівника органу дізнання (досудового розслідування), який після вивчення клопотання за необхідності зміг би ініціювати розгляд питань, порушених у ньому, перед прокурором вищого рівня, який протягом трьох днів погодив би відповідне клопотання або відмовив у його погодженні;

– керівник органу дізнання, на відміну від керівника органу досудового розслідування (згідно із положеннями ст. 39-1 КПК України у порівнянні зі ст. 39 КПК України), не має права у випадках здійснення досудового розслідування групою дізнавачів – визначити старшого групи, який керуватиме діями інших дізнавачів; погоджувати проведення слідчих (розшукових) дій та продовжувати строк їх проведення у випадках, передбачених КПК України; здійснювати досудове розслідування, користуючись при цьому повноваженнями дізнавача (хоча це право передбачено підпунктом 3 п. 117 Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень»» від 17.06.2020 № 720-IX);

– ч. 2 ст. 39-1 КПК України доцільно доповнити правом керівника органу дізнання самостійно здійснювати досудове розслідування, користуючись при цьому повноваженнями дізнавача, а також, у випадках здійснення досудового розслідування групою дізнавачів – правом визначати старшого такої групи, який керуватиме діями інших дізнавачів.

Перспектива подальшого дослідження даної теми обумовлена необхідністю дослідження відповідного зарубіжного досвіду та визначення необхідності та доцільності його імплементації в національне законодавство та юридичну практику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бровко Н., Сімакова С. Інститут кримінальних проступків як механізм спрощеного порядку досудового розслідування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 3. С. 298–301.
2. Гаркуша А., Петриченко Є. Регламентація повноважень щодо здійснення дізнання у кримінальному процесі. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 1. С. 265–271.
3. Черней В., Чернявський С. Запровадження інституту кримінальних проступків у контексті реформування системи досудового розслідування в Україні. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 3 (112). С. 7–14.
4. Аулін О. Інститут кримінальних проступків в Україні. *Громадська думка про правотворення*. 2020. № 9 (194). С. 26–28. URL: <http://nbuviar.gov.ua/images/dumka/2020/9.pdf>
5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
6. Актуальні питання теорії та практики досудового розслідування кримінальних проступків: матеріали міжвідом. наук.-практ. круглого столу (Київ, 14 листоп. 2019 р.) / редкол.: В.В. Черней, С.Д. Гусарев, С.С. Чернявський та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. 197 с.
7. Воробей А.О. Проблемні питання та перспективи вдосконалення спрощеного досудового розслідування. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2021. № 1. С. 111–115.
8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень»»: Закон України від 17.06.2020 № 720-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/720-20#Text>
9. Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України: наказ МВС України від 20.05.2020 № 405. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0491-20#Text>

10. Про затвердження Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення: наказ Генерального прокурора від 30.06.2020 № 298. Дата оновлення: 23.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#Text>
11. Про затвердження Порядку електронної інформаційної взаємодії Офісу Генерального прокурора та Міністерства внутрішніх справ України: спільний наказ Офісу Генерального прокурора та МВС України від 22.11.2021 № 371/846. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0371905-21#Text>
12. Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події: наказ МВС України від 08.02.2019 № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19#Text>